

از عاشورا تا اربعین

(درس گفتار)

جمعی از نویسندگان
به کوشش حمیدرضا جعفری

کتابخانه

سرشناسه: جعفری، حمیدرضا، ۱۳۵۲-
عنوان و بدیداور: درس گفتار از عاشورا تا اربعین / نویسنده جمعی از نویسندگان (به ترتیب حروف الفبا) سیدسجاد ایزدهی ... او دیگران؛ به کوشش حمیدرضا جعفری؛ تهیه‌کننده مرکز مطالعات و پاسخ‌گویی به شبهات حوزه علمیه قم.
مشخصات نشر: قم: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، انتشارات، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری: ۱۵۳ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۶۷۷-۵۷-۹
یادداشت: جمعی از نویسندگان (به ترتیب حروف الفبا) سیدسجاد ایزدهی، حسن ضیاء توحیدی، حسین سوزنجی، محسن قاضی، ذبیح‌الله نعیمیان.
یادداشت: کتاب حاضر با حمایت دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی، معاونت پژوهش، حوزه‌های علمیه منتشر شده است.
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۴۹ - ۱۵۳.
موضوع: حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - اعلی - اربعین
Hosayn ibn Ali, Imam III, ۶۲۵ - ۶۸۰
رده‌بندی کنگره: BP۵/۴۱
رده‌بندی دیویی: ۲۹۷۹۵۴۳
شماره کتابشناسی ملی: ۹۰۲۰۴۵۲

از عاشورا تا اربعین (درس گفتار)

نویسنده: جمعی از نویسندگان به کوشش حمیدرضا جعفری
تهیه‌کننده: مرکز مطالعات و پاسخ‌گویی به شبهات (حوزه‌های علمیه)
نشانی الکترونیک: www.pasokh.org

ناشر: انتشارات مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
شمارگان: ۳۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۶۷۷-۵۷-۹

این اثر با حمایت دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی، معاونت پژوهش، حوزه‌های علمیه منتشر شده است.

شماره ثبت کتاب: ۲۵۰۲۷۷۲۵۵۲۷

۱۸۸

فهرست مطالب

مقدمه.....	۷
بررسی پیاده‌روی اربعین از منظر فقهی.....	۱۱
واکاوی پدیده پیاده‌روی اربعین از منظر ادله شرعی.....	۱۱
قرآن.....	۱۲
روایات.....	۱۴
گروه اول: روایات اثبات کننده اصل فضیلت زیارت.....	۱۶
گروه دوم: روایات زیارت اربعین.....	۲۸
۱. سند روایت.....	۲۹
۲. دلالت روایت.....	۳۰
گروه سوم: بررسی روایات پیاده‌روی.....	۳۱
سیرم.....	۳۵
اربعین، هویت بخشی و سرمایه اجتماعی.....	۳۷
اثرات تمدنی اربعین.....	۴۶
علت عدم بازتاب اربعین.....	۴۶
نماندن در نماد.....	۴۷
نتیجه عملی اربعین.....	۵۰
علت تکرار اربعین.....	۵۰
امتداد اربعین.....	۵۱
بایسته‌ها و مرزهای آسیب‌شناسی عزاداری.....	۵۹
محورهای آسیب‌شناسی.....	۶۰
محور اول: واقعیت آسیب.....	۶۱

۶۱	نکته اول: توجه به مراتب ایمانی.....
۶۹	نکته دوم؛ انتظارات ناصواب از دین و عزاداری.....
۷۶	نکته سوم: فهم جایگاه عزاداری در منظومه دین.....
۸۶	نکته چهارم: توجه به واقعیت‌های عینی جامعه و مخاطب.....
۹۳	محور دوم: آسیب‌شناس واقعی.....
۹۶	محور سوم: چگونگی آسیب‌شناسی.....
۹۶	شرط اول: رعایت تقوا.....
۹۷	شرط دوم: آسیب‌زا نبودن نحوه بیان.....
۹۷	شرط سوم: داشتن اخلاص.....
۹۹	الگو بودن امام حسین (ع) برای جامعه امروز .....
۱۰۱	نقش امام در مقام الگو بودن.....
۱۰۳	عرصه‌های الگو بودن امام.....
۱۰۳	۱. عرصه ارزش انسانی.....
۱۰۴	۲. عرصه تقابل با نظام فاسد.....
۱۰۵	جایگاه تربیت و هدایت اسلامی در مجموعه نظامات اسلامی.....
۱۰۷	اصلاح امت چرا و چگونه.....
۱۰۸	کیفیت اسلامی‌سازی حکومت.....
۱۱۴	نیاز به امت واحده.....
۱۲۳	بررسی شبهات وهابیت نسبت به زیارت و توسل .....
۱۲۹	شبهه اول: پرداخت هزینه زیارت به افراد نیازمند.....
۱۳۱	شبهه دوم: حرمت سفر برای زیارت زیارت.....
۱۳۳	شبهه سوم: بدعت بودن تبرک جستن به قبور اهل بیت (ع).....
۱۳۵	شبهه چهارم: حرمت نماز خواندن در کنار قبر.....
۱۳۸	شبهه پنجم: حرمت دعا در کنار قبور.....
۱۴۰	شبهه ششم: حرمت و بدعت توسل به پیامبر و ائمه.....
۱۴۲	شبهه هفتم: زیارت و توسل یعنی پرستش.....
۱۴۹	فهرست منابع .....

مقدمه

تاریخ پرتلاطم اسلام، وقایع بسیاری را به خود دیده است اما هیچ کدام بازتاب و تأثیری مثل حادثه عاشورا را نداشته‌اند؛ دیگر حوادث شاید از یک یا حداکثر دو جهت، قابلیت بررسی داشته باشد اما مسئله عاشورا و قیام سیدالشهداء از جوانب مختلف، قابلیت بررسی دارد و علت این ظرفیت عظیم نیز، به چند عامل بر می‌گردد؛ عامل اول کسی است که این حرکت، قائم به اوست؛ جریان و قیام عاشورا با محوریت شخصیتی جامع و انسانی کامل چون وجود مقدس امام حسین (ع) که خود جامعیتی تمام داشت، شکل گرفته است؛ عامل دوم؛ شکل مبارزه امام با مسئله انحراف دین و چگونگی برخورد جامعه آن روز با این حرکت ابی‌عبدالله بوده است؛ آن حضرت بجای اینکه به اقدام نظامی و آرایش سپاه و ساز و برگ جنگی روی آورد، حرکت خود را با خانواده خود شروع کرد. عامل سوم؛ اهتمام پیروان اهل بیت و انسان‌های آزاده، در زنده نگه داشتن مسئله عاشورا است.

توصیه‌ها، دستورات و سیره عملی ائمه (ع) برای زنده نگه داشتن این قیام، آن چنان فراوان و مؤکد بوده است که شیعیان، به صورت‌های مختلف حتی با نثار

جان و اعضا و جوارح خود برای تحقق آن اقدام کرده‌اند. نقل وقایع کربلا در قالب شعر، مرثیه، روضه، تعزیه، کتاب، سخنرانی و... و انجام مناسکی چون سینه‌زنی، نذر و... همگی شکل‌های مختلفی برای زنده نگه‌داشتن، این قیام است.

زیارت اربعین، چنان که در حدیث آمده است، علامت مؤمن بودن است، اینکه چرا و چگونه زیارت اربعین علامت مؤمن است و منظور از مؤمن چیست؟ بحثی است که در مجال دیگری باید بدان پرداخت اما هرچه که هست، باعث شده است بسیاری از شیعیان و محبان اهل بیت در جای جای عالم و در شرایط مختلف تلاش کنند که زیارت ابی عبدالله را در روز اربعین بجا آورند.

زیارت اربعین اگر چه قدمتی به بلندای حادثه عاشورا و کربلا دارد اما در سال‌های اخیر، حرکتی جهانی با عنوان «پیاده‌روی اربعین» شکل گرفته است که بسیاری از انسان‌های جویای حقیقت را به تفکر و تعمق واداشته است. این حرکت، اعجاب بسیاری را برانگیخته و فرصت‌ها و زمینه‌های زیادی را برای اندیشیدن فراهم کرده است البته بسیاری از جریان‌های استبدادی و استعماری نیز به دلایلی که همواره در طول تاریخ مشخص است، تلاش دارند که از عظمت و اثرگذاری این حرکت بکاهند.

ایجاد شبهه، یکی از شگردهایی است که جریان‌های مخالف، برای به چالش کشیدن و ایجاد تردید در ذهن پیروان اهل بیت، بکار می‌گیرند و حرکت «پیاده‌روی اربعین» نیز از شبهه‌افکنی اینان بی‌بهره نبوده است.

واضح است که رسالت و وظیفه ذاتی علمای دین، صیانت از دین و پاسخ به شبهات است؛ در همین راستا مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه علمیه با بهره‌گیری از ظرفیت عظیم حادثه عاشورا و جلوه‌های زیبای پیاده‌روی

اربعین و در راستای عمق بخشی به معارف عاشورانی مخاطبین فرهیخته، اقدام به برگزاری مدرسه شبیه پژوهی «از عاشورا تا اربعین» نموده است؛ این مدرسه که با حضور و ارائه اساتید برجسته و مشارکت طلاب و دانشجویان سراسر کشور برگزار گردید؛ جوانب و موضوعات مختلف مسئله عاشورا و اربعین، مورد گفتگو اساتید محترم قرار گرفت.

با توجه به محدودیت زمان و اولویت ها، شش مسئله در این مدرسه مورد بحث و گفتگو قرار گرفت. بررسی تعظیم شعائر حسینی از منظر فقهی؛ اربعین، هویت بخشی و سرمایه اجتماعی؛ بایسته ها و مرزهای آسیب شناسی عزاداری؛ مقتل و مقتل نگاری عاشورا؛ الگوی بودن امام حسین؛ برای جامعه امروزه؛ بررسی شبهات و مباحث تشیع در زمینه زیارت و توسل و تبرک و ... عنوان موضوعاتی است که در این مدرسه بدان پرداخته شده است.

در این مجال لازم است از همه کسانی که در برگزاری این مدرسه نقش داشته اند خصوصاً اساتید بزرگوار حضرت آیت الله محسن قیچی، حجج اسلام آقایان سیدسجاد ایزدهی، حسین سوزنچی، ذبیح الله نعیمیان، حسن ضیا توحیدی؛ مدیر محترم گروه تاریخ حجت الاسلام امیرعلی حسنلو و همچنین از پیگیری و اهتمام دبیر محترم مدرسه حجت الاسلام حمیدرضا جعفری که این اثر با تلاش ایشان تدوین شده است، صمیمانه تقدیر و تشکر نماییم.

مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات

حوزه های علمی